

Еп. Георгије Вагнер

Порекло Златоустове Литургије*)

Писац књиге је православни епископ, професор на Институту Св. Сергија у Паризу. Познато је да, према византијско предање приписује Литургију која је у општој употреби код православних Светом Јовану Златоусту, ипак је у науци, особито западној, скоро безрезервно прихваћено да она не припада Св. Јовану Хрисостому. Владика Георгије Вагнер пише ову књигу не са апологетским циљем, већ првјенствено да укаже на недостатке досадашње критике тог византијског предања. Притом он поставља себи сасвим нови задатак: врши упоређења богословског садржаја и језика Златоустове Литургије са његовим дјелима. Њега на првом мјесту интересује да ли и уколико постоји сличност богословља и начина на који се оно изражава у Литургији која се приписује Св. Хрисостому и у његовим дјелима.

У прва три поглавља писац се дотиче разних теорија о поријеклу Литургије (стр. 1—72), а у четвртом и централном поглављу врши анализу текстова Златоустове **Анафоре** у контексту са богословљем Св. Јована (стр. 73—133). Резултат његових истраживања је следећи: најјачи доказ против Златоустовог ауторства Литургије је недостатак спољашњих савремених свједочанстава која би приписивала Литургију Светом Златоусту. Будући да је увођење једне нове Литургије догађај од особитог значаја за црквени живот, тешко је прихватити, кажу они који поричу аутентичност Литургије, да је тај догађај могао проћи незапажен од Златоустових савременика. Писац, међутим, подвлачи да то није толико чудно кад се има у виду факат да је то још увијек било вријеме литургичког стваралаштва и да промјене у богослужењу нијесу биле никаква рјеткост.

С друге стране, а то је и основна поента пишевог рада, то сиромаштво спољашњих свједочанстава надопуњава се необичним богатством унутрашњих. Постоји тако дубока сродност између појединих молитава Литургије приписане Св. Златоусту и његових аутентичних дјела да то ниуком случају не може бити случајност. И стварно, срж Литургије се састоји из низа молитава које су нам углавном предате онако како их је изговорио Св. Златоуст као цариградски епископ. По своме садржају и по формулацији оне су необично сличне Златоустовим текстовима. На њима се јасно осјећа његов лични печат као и трагови предања његових учитеља у богословљу. То сведоче и Златоустове проповједи у којима се он труди да разоткрије народу Божјем сву тајну свете Евхаристије. Та органска веза између Златоустовог богословља, проповјед-

*) *Der Ursprung der Chrysostomusliturgie von Georg Wagner, Münster/Westf. 1973.*

ништва и Литургије показује да је код њега богословље извирало из богослужења (што значи из молитве), а да је његова проповијед била разоткривање личног богословско-молитвеног опита. Тако, закључује писац, Литургија нам даје могућност да с потпуним правом назовемо Светитеља Цркве — „литургијским богословом“. Унутрашња сродност Златоустовог богословског и проповједничког дјела и литургијских молитава довољан је за писца доказ тачности натписа који се од старина среће у рукописима над главним дијелом Литургије: „Молитва проскомидије (= анафоре) Св. Јована Златоуста“, тј. та сродност јасно потврђује тачност византијског предања о ауторству Златоустове Литургије.

Иначе, студија је рађена са научном строгошћу и немачком трезвеношћу. Писац познаје предмет који обрађује а закључци су му резултат озбиљног изучавања. Но особита заслуга писца овог рада је та што је на примјеру Св. Златоуста, и то на тако ненаметљив начин, показао и разоткрио тајну светоотачке мисли, у којој се крије њена снага и њена вјечита новост: светоотачко богословље је богословље уроњено, на овај или онај начин, у безобални океан молитве, а њихова проповјед је свједочење и тумачење тог богословско-молитвеног опита и искуства. Оно не зна за „развод“ између богословља, богослужења и проповиједи, који „развод“ је, нажалост, последњих вјекова много штетио Цркви не престајући да јој буде од штете и до дана данашњега.

Јеромонах Амфилохије (Радовић)